

„Vytesané do kameňa“

Slová vytesané v kameni sú po tisícročia symbolom večnosti a nemennosti. Ale čo keď to tak nebolo?

Banská Štiavnica – Zaľúbená, tohto roku oslavuje 200. výročie narodenia jedného z najväčších slovenských básnikov Andreja Braxatorisa – „Sládkoviča“ a zároveň aj jeho múzy, Márie Pischlovej – „Maríny“. Nie je zvláštne, že majú rovnaký rok narodenia? Alebo si tu niekto v honbe za dokonalosťou trochu prispôbil históriu? Nebolo by to ostatne po prvý krát, čo nám tu vyrástli pamätne tabule s trochu podivnými dátumami. Ona tá História nebýva tak jednoduchá a priamočiara ako by sme si mnohokrát radi priali, rada sa s nami zahráva a neprezradí, kde si čo schovala.

Keď chceme vedieť, kedy sa narodili, či umreli naši predkovia, naša cesta často vedie na cintorín, kde si to pekne zlatým písmom v kameni prečítame. Tak roky platilo, že Mária Pischlová sa narodila v roku 1819 a zomrela 1899. A tu zrazu slávi 200. výročie narodenia v 1820. Literatúra uvádza 1820, náhrobný kameň zas 1819. Ešte aj na matičnom „náhrobku“ Maríny Sládkovičovej je devätnástka. Až pohľad do matriky priniesol konečný dôkaz, že 1820 je správny rok.

Vopred teda upozorňujem, že v dohľadnej dobe by mala pri hrobe Márie Gerzsö rodenej Pischlovej pribudnúť informatívna tabuľa a na nej *8.9.1820. Chyba je v náhrobku a už ju odtiaľ nedostaneme, hoci aj to na našich cintorínoch môžeme vidieť. Pri takejto príležitosti by Štiavničania mohli nabráť odvahu a odstrániť „náhrobok“ Maríny Sládkovičovej, aby všetka úcta patrila skutočnému miestu posledného odpočinku jej živej predlohy a nie prázdnemu ružovému kameňu s pekným nápisom.

Rovnako musíme byť opatrní, keď hľadáme na Banku lásky a občas počúvame mylnú interpretáciu, že toto je rodný dom Maríny. Pričom sa často dozvedáme, že v tomto dome Marína žila aj s medovníkárom Geržom, aj prežívala platonickú lásku ku Sládkovičovi. To sa Geržo nasťahoval ku svokre? Možno, ale jej rodný dom to nebol. Kde sa narodila sa možno nikdy nedozvieme.

Nájdu sa aj ďalšie záludnosti – kto je vlastne na fotografii páru s dieťaťom? Marína s matkou, alebo Marína s dieťaťom? Keď pochybnosti zašli až sem, kto potvrdí že tam vôbec je? Nech už je to ako chce, spoločnosť sa uzhodla, že „on“ bude dobrou tvárou pre Juraja Gerža.

Kto vlastne bola „Marína“? Narodila sa 8. 9. 1820 štiavnickej meštianke Kataríne rod. Goldbergerovej, manželke Pavla Pischla – garbiara a účastinnára v banských prevádzkach, poslanca mesta. Mala šiestich súrodencov. Navštevovala vtedajšiu obdobu základnej školy v Banskej Štiavnici, mala domácich učiteľov a študovala aj na Ženskom vychovávajúcom a učebnom ústave v Banskej Bystrici, kde ju mali naučiť všetko, čo mladá dáma „z dobrej rodiny“ potrebovala vedieť. Túto školu ale pre smrť otca nedokončila. Podľa opisu jej súčasníčky mala priemernú veľkosť a ľahkú nadváhu. Ako sa dnes vracia – bolo ju za čo chytiť. Tmavé vlasy poznáme z fotiek. Bola žiadanou. K Andrejovi Braxatorisovi sa dostala jednoducho – stala sa jeho „klientkou“. Pamätáme si to z hodín slovenčiny. Nie o jednom národovcovi sme sa učili, že pre nedostatok financií si vypomáhal doučovaním v bohatých rodinách. A rodina Pischlová si vyslovene žiadala Slováka. Všetko nasvedčuje tomu, že u toho to aj zostalo a Andrej si nič nemiestne nedovolil. Národ sa mu stal prednosťou pred ženou. Po svadbe, ktorú mala o 10 rokov neskôr než bolo v tej dobe normálne (slečny sa vydávali v 16 a ona bola v 25 stále slobodná) sa jej povaha s manželovou nezhodla. Možno nezdíeľal jej slovenského ducha a ona vraj nezdíeľala jeho zmysel pre obchod. Videla zomrieť takmer celú svoju rodinu. Romanticky povedané – bola príliš dobrá pre svojho manžela a aj svoju dobu. Zomrela 22. 5. 1899.

Toto bol len krátky pohľad pod tento závoj História. Verím, že popri bozky žiadajúcich momentoch a podujatiach sa pri takomto výročí nájdu aj financie na zorganizovanie odbornej prednášky o Maríne a jej dobe – 19. storočí tak, ako nám to dnes príde príliš upäté.

Išli by ste na rande s gardedámou za chrbtom?

Peter Chytil, MsÚ - KPPM